

Boşluğun Devinimi: Mimari Mekandan Kentsel Mekana

Nilgün KULOĞLU

Abstract

Masses and voids are the fundamental physical properties that form both the architectural and urban spaces. This study discusses the contributions made by the void in the architectural form to urban voids. Void is a concept which finds itself a place among the definitions of space. Where there is no void, there is no space as the space generates the void. However, other than making up a space as its main function, void can also exist within a space for symbolic, semantic, etc. reasons.

The first title of section definitions and concepts of the study describes the relationship between the space and void. Areas remaining after architectural spaces in an urban space however are defined as void lots. The second title of section definitions and concepts of the study focuses

Anahtar kelimeler:

Doluluk, Boşluk, Meydan, Mimari
Mekan, Kentsel Mekan

Nilgün KULOĞLU,
Assoc.Prof.Dr. Karadeniz Technical
University, Faculty of Architecture,
Department of Interior Design, Trabzon
E-mail: melek@ktu.edu.tr,
nkuloglu@hotmail.com

on the definitions of an urban void while the relationship between an urban space and void is discussed.

The discussions section questions the mutual impact between the void in architectural and urban spaces. The interaction between the voids in architectural and urban spaces is discussed and described with examples from the history and today. While the importance of the voids created in an architectural space in the shaping of urban voids is given emphasis, it is also asserted that rather than creating a space, the void might be capable of defining, directing and strengthening the relation between areas. It is also stated that this coexistence should be considered in architectural and urban spaces intended for design. The historical examples have been selected among the squares as the most important urban void lots while those of today have been selected among those existing with their impact in an architectural space and contributing to the urban area.

In consequence, it could be said that the squares existing in the history as urban voids have been recreated through the voids in today's architectural spaces and that architectural voids are supporting, and even shaping the public/urban spaces.

Özet

Mimari mekanı ve kentsel mekanı oluşturan temel fiziksel öğeler doluluklar ve boşluklardır. Bu çalışmada, mimari formdaki boşluğun kentsel mekan boşluklarına yaptığı katkılar tartışılmaktadır. Boşluk, mekan tanımları içinde kendine yer bulan bir kavramdır. Boşluk olmazsa mekan olmaz, mekanı var eden boşluktur. Ancak boşluk, asıl görevi olan mekan oluşturmada dışında simgesel, anlamsal v.b gerekçelerle de mekan içinde var olabilir.

Çalışmanın tanımlar ve kavramlar kısmının ilk başlığında mekan ve boşluk ilişkisinden söz edilmektedir. Tanımlar ve kavramlar kısmının ikinci başlığında ise kentsel anlamdaki boşluğun tanımları üzerinde durulmakta, kentsel mekan ve boşluk ilişkisinden söz edilmektedir. Çalışma mekansal ve kentsel boşluğun ilişkisi üzerine tartışmalarla sonlandırılmaktadır.

GİRİŞ

Bu çalışmada boşluğun mimari mekan ve kentsel mekan yaratmadaki rolü, mimari formdaki boşlukla kentsel boşluk arasındaki karşılıklı etki sorgulanmaktadır. Mimari mekanda ve kent mekanındaki boşlukların birbirlerine etkileri tarihten ve günümüzden örneklerle tartışılarak açıklamalar yapılmaktadır. Mimari mekanda yaratılan boşlukların kentsel boşlukları biçimlendirmedeki önemi vurgulanırken, boşluğun aslında mekan yaratmanın ötesinde, mekanlar arası ilişkiyi belirlemesi, yönlendirmesi ve güçlendirmesinin mümkün olabileceği, tasarlanacak mimari ve kentsel mekanlarda bu birlikteliğin de

düşünülmesi gerektiği belirtilmektedir. Tarihten örnekler, kentsel mekanın en önemli boşluklarından olan meydanlar arasından seçilmiş, günümüz örnekleri ise mimari mekanda boşluk etkileri ile var olan ve kentsel mekana katkı verici olanlar arasından seçilmiş, her iki durumda da örneklerin çarpıcı olmasına dikkat edilmiştir.

TANIMLAR VE KAVRAMLAR

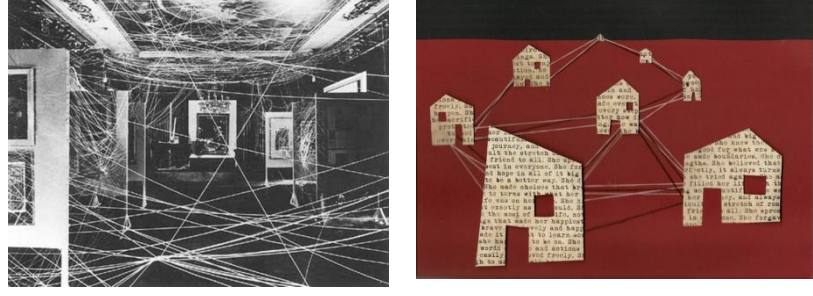
Boşluk

“Otuz çubuk tekerleğin ortasında birleşir, aralarındaki küçük boşluk tekerleği döndürür. Çamurdan yapılan çanak, işlevini çevrelediği boşlukla görür. Bir odanın duvarlarına kapı ve pencereler yapılır. Fakat asıl iş gören odanın boşluğudur. Bütün birleşen öğelerin yararı vardır. Fakat işlevi gören boşluktur.” Tzu’nun boşluğun önemine dair yaptığı bu açıklamayı Kuban, “bu şiir boşluğun ve fiziksel mekanın en yalın işlevsel tanımıdır” şeklinde yorumlar ve “hareket yani yaşam boşlukta olur” der. (Kuban, 2013, s:80).

Boşluğun “olmazsa olmaz bir başlangıç” olduğunu belirten Erengeçgin, boşluğun tasarımın neresinde ve hangi önceliğinde sorgulaması gerektiğine değinir, (URL 1).

Öğdül ise bir yazısında, boşluk kavramını Demokritos’a dayalı olarak tartışırken şöyle demektedir; “Demokritos gerçekte sadece iki şeyin mevcut olduğunu söylüyordu: Varlık ve hiçlik ya da atomlar ve boşluk... Devinebilmemiz, çoğalmamız, çeşitlenebilmemiz için boşluğa ihtiyacımız var... Boşluk içinde çarpışarak, kesişerek ördüğümüz görünmez ağları, daha doğrusu bir hiçlik olarak hep göz ardı ettiğimiz mekânı görünür hale getiren ilk modern sanatçılardan biri Marcel Duchamp’tır. 1942’de New York’ta açılan sregiye Duchamp’ın katkısı, sergi mekânını içeriden bir örümcek ağı gibi iplerle örmek olmuştur. İplerden dolayı serginin içine giremeyen izleyiciler duvarlarda, panolarda çerçeveler içinde asılı duran tablolarla kendi aralarındaki mesafeyi, boşluğun mevcudiyetini duyumsadılar. 1972’de Italo Calvino Görünmez Kentler kitabındaki kentlerden biri olan Ersilia’nın sakinlerini andırıyordu Duchamp’ın izleyicileri. Kentin yaşamını ayakta tutan bağları belirlemek için evler arasına ilişkiselliğe göre ipler germişlerdi kent sakinleri.” (URL 2).

Şekil 1.
Boşluk Temalı Kompozisyonlar,
URL 2.

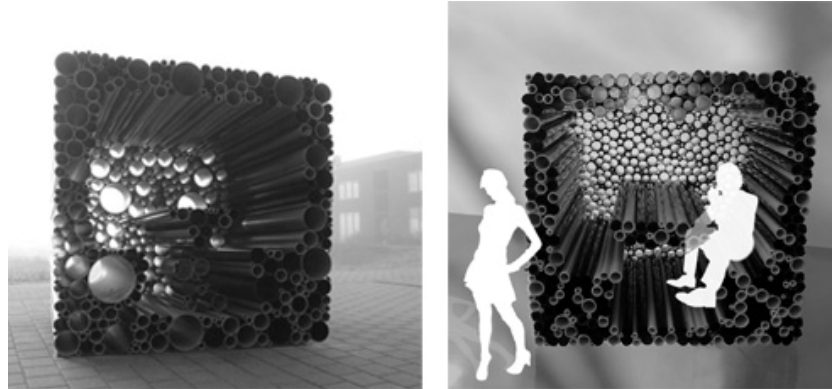

Şekil 1.

Boşluk kavramsal olarak sanat ve mimariye esin olmakta, boşluğun varlığı, var olmanın farkındalığını sanat ve mimari eserler vasıtasıyla bireye ve topluma taşımaktadır.

“Boşluk ve doluluk her ne kadar birbirlerinin zıt halleri olsalar da, birbirlerini var ederler, birinin oranı diğerinin oranını hep etkileyen ve tetikleyen olur... Her soru ile başka bir tasarım tetiklenir, boşluklar ve doluluklar arasındaki denge ve dengesizlik her seferinde bu yeni sorularla yeniden kurulur. Bazısı bu durumu bağırarak anlatır, bazısı ise fısıldayarak. Boşluklar ve doluluklar arasındaki düello ise hiç bitmez.” (URL 3).

Şekil 2.
Boşluk Temalı Kompozisyonlar,
URL 3.

Şekil 2.

Bütün bu tanım ve yorumlara dayalı olarak boşluğun kavramsal bir olgu olduğu ve tasarımda da kendine çoklukla kavramsal düzeyde bir yer arayışı içinde olduğu söylenebilir. Elbette bu söylemlerde tariflenen boşluk, yaşama yönelik mekan oluşturan boşluktan farklıdır. Çünkü boşluk olmadan mekan ve dolayısıyla yaşam olmaz. Kavramsal yorumlar ise yaşam alanı olarak mekan yaratan boşluğun ötesindeki durumları içermektedir.

yaratabileceklerdir. Her yüzeyde açılan boşluklar, üzerine yazılan notlar ve bırakılan izler hem tekil olarak manzaranın bir parçası haline gelebilecek hem de kullanıcıların tekil müdahaleleri üst üste binerek yeni bir birliktelik oluşturabileceklerdir.” (URL 4: Önder, Övünç, Kolukısa, 2009).

Mekansal anlamda boşluk kavramına bakıldığında işlevsel olmanın ötesinde farklı boyutlara işaret ettiği görülür. Boşluk, mekân ve form ile olan ilişkisine bağlı olarak felsefi yorumlarındaki “hiçlik”, “yokluk” gibi anlamlarının tersine mekânda ve formda yarattığı “varlık” etkisi üzerinden de değerlendirilebilir, (Şamlıoğlu, 2010).

Mimari mekan içinde bulunduğu çevre ile kurduğu ilişkilerle anlam kazanmaktadır. Bu nedenle mekanda yaratılan boşluk sadece var olduğu mekanı ilgilendiren bir öge olmaktan çıkar. Mekanda yaratılan boşluk, çevre verileri ile birlikte düşünüldüğünde artık kentin bir parçasıdır ve kentin biçimlenmesine de katkı sağlamaktadır.

Kentsel Mekanda Boşluk

Kent, mimari nesnelerin bir araya gelmesinden oluşan bir bütün gibi düşünülürse bu bütünün oluşturan mimari nesnelere doluluk, bu nesnelerin arasında kalan alanlar ise boşluk olarak değerlendirilebilir. Bu alanlar tasarlanmış olduklarında karşımıza meydanlar, avlular, sokaklar v.b. olarak çıkar. Tesadüfi olduklarında ise mekan olarak tanımlanmaları güçleşir.

Kentsel doluluklar ve boşluklar arasındaki ilişki tanımlanmış ve anlaşılır olduğunda, diğer mekansal ilişkilerin de başarı ile kurgulanabileceği düşünülmektedir. Bu ilişki iyi organize edilmezse karşımıza kayıp ve kullanımsız mekanlar çıkmaktadır, (Akı, Erdönmez, 2005).

Bala'ya göre “kentsel mekâna ilişkin tasarımlarda genellikle doluluklar ele alındığından, binalar arasındaki boşluklar, kendiliğinden oluşan kayıp hacimlere dönüşmektedir. Bu hacimler çoğunlukla, özensizce yan yana getirilen cephe dizileriyle sınırlandırılmakta ve günümüz kentlerinde problem alanı haline dönüşen kentsel arayüzleri oluşturmaktadır”. (Bala, 2006).

Mimari boşluk ve kentsel boşluk arasındaki ilişki, iç ve dış mekan örneğinde olduğu gibi benzerlik gösterir.

İç mekanı oluşturan öğeler, duvarlar, tavanlar ve döşemeler iken, dış mekan da benzer öğelerden oluşur. Bu kez onu oluşturan öğeler, dış duvarlar, gökyüzü-ağaçlar-strüktürel elemanlar ve dış mekan döşemeleri gibi elemanlardır.

Bu durum Colomna'nın görüşü ile desteklenebilir; “dış'ın önceden var olan bir iç'i örten bir maskeden ibaret olduğu yanıltıcıdır, çünkü iç ile dış eş zamanlı olarak inşa edilir.”, (Colomna, 2001, s. 274).

Zevi' de benzer şekilde iç-dış mekan ilişkisini şöyle açıklar; "Her bina iki mekanın oluşmasında yardımcı olur. Binanın kendisi tarafından saptanan iç mekan ve bu bina ile komşu binalar arasındaki dış mekan veya kentsel mekan.", (Zevi, 1990, s. 11-12).

Kentsel alandaki boşluklar olarak adlandırılan meydanlar bu çalışmanın kentsel bağlamda seçilen kavramlarından birisidir. Bir tür tasarlanmış kentsel boşluk olan meydanlar araştırmacılar tarafından farklı tanımlarla açıklanmaktadır.

Meydan kavramının toplumsal açıdan önemi şair Yalçınpınar tarafından şu sözlerle ifade edilmektedir. "Meydansız bir ortam bu yaşadığımız... Ve bu boşluk, meydansızlık, insanların meydansızlığı seçişi, suskunluk, çıkan seslerin duyulmayışı, başat tedirginlik nedenlerim..." (Yalçınpınar, 2009). Meydan, iletişim ve diyalog sağlamada toplumsal görev üstlenen bir yerdir.

Demirel, yerleşkeler tarihi kadar eski olan meydanların, binaların arasında bırakılmış alanlar/boşluklar olduğunu söylemektedir, (Demirel, 2008).

Tarih süreci içerisinde meydanları inceleyen Tayşi, meydanı oluşturan öğeler arasında bina cephelerini anlatırken; "Kentsel mekan olan meydanlar yapı cepheleri ile ayrıntı kazanmaktadır. Yapı cephelerinde kullanılan malzemelerin, renk ve dokusu, doluluk boşluk oranları, saçaklar, çıkmalar, balkonlar, kat silmeleri, kapılar, pencereler, aydınlatma elemanları ve parmaklıklar, meydanı tanımlayan özellikleri oluşturmaktadır..." derken, yapısal boşlukların meydanı tanımlayan öğelerden birisi olduğuna vurgu yapar, (Tayşi, 2006, s. 74).

Kevin Lynch "Çevrenin İmgesi" adlı çalışmasında, kent imgesi ve yön bulma konusunda "imgenin değişken olması, değişikliğe açık olması, bireyin gerçeği araştırmaya ve düzenlemeye devam etmesine olanak tanınması, istenilen özelliklerdir; boşluklar olmalı ve birey bu boşlukları kendisi tamamlayabilmelidir..." der, (Lynch, 1996, s. 158).

Trancik ise, kentsel doluluk ve boşlukların arasındaki diyalog tamamlandığında ve algılanabilir olduğunda, mekansal kurgunun başarılı bir şekilde işlediğini söylemektedir. Ona göre, kent içinde mekanları yaratan ve bu mekanların kuşatma hissinin derecesini belirleyen, doluluk ile boşluk arasındaki ilişkidir. (Trancik, 1986).

Bu çalışmada, bir kentsel boşluk olan meydanın tasarlanması sırasında onu çevreleyen mimari boşlukların bu kentsel boşluğa katkı verdikleri savından hareket edilmektedir. Bu sava göre; mimari ya da kentsel mekanın öğeleri olan boşluklar birbirleri ile ilişki kurarlar ve bu ilişki iyi düşünüldüğünde hem mimari boşluklar hem de kentsel boşluklar daha anlamlı hale gelirler. Çalışmanın bu kısmında

kentsel bir boşluk olan tarihi kent meydanları ve kentsel mekana katkı veren mimari boşluklar tartışılmaktadır. Bu tartışma, her iki durumun yani mimari ve kentsel boşluğun birbirlerini desteklemeleri ve birbirlerine katkı sağlamalarını kanıtlamak üzere yapılmaktadır. Giderek mimari form üzerinde etkili olan boşluk ögesi kentsel mekanın yeniden tanımlanmasını sağlamakta, tarihi meydanlardaki anlayış büyük boşluklu mimari mekanlara taşınmaktadır.

TARTIŞMALAR

Kentsel Mekan Üzerinden Meydan Ve Boşluk

Kentsel boşluklardan biri olan meydanlar, çevreleyen yapılar açısından değil, çevreleyen boşluklar açısından önemli bulunmuştur. Meydanı, yani kentsel boşluğu yaratan şey onları çevreleyen mimari öğelerdir ve bu öğeler çoğu zaman meydana açılan yüzlerinde boşluklar barındırmaktadırlar. Bu boşluklar, kentsel boşluk olan meydana akar ve boşluklar birbirileri ile diyalog kurarlar. Böylece mimari mekan ve kentsel mekan bir olur.

Nakş-ı Cihan Meydanı Safaviler döneminde kentsel etkinlikleri karşılamak üzere boş bir mekan olarak tasarlanmış ve etrafında Cami, Ali-Kapu: Saray ve divan, Hastane, Bazaar'ın giriş kapısı ve bazı zanaat binaları inşa edilmiştir, (Sadri, 2011). Meydanı sınırlayan öğelerin, işlevleri belirtilen mimari öğeler oldukları ve meydanın dört bir yanının bu öğeler tarafından çevrelediği görülür. Mimari ve kentsel boşluklar birbirlerini destekler ve algıyı güçlendirir, (Şekil 4).

Şekil 4.
Nakş-ı Cihan Meydanı, İsfahan,
İran.
Fotoğraflar: N. Kuloğlu 2010.

Şekil 4.

İtalya'nın Venedik kentinde bulunan San Marco Meydanı da dünyanın en ünlü meydanlarından biridir. Yine kentsel bir boşluk olan bu meydana bakıldığında çevreleyen mimari

öğelerdeki boşluklar hemen göze çarpar. Meydanın gerek kente bağlanan yönünde gerekse büyük kanala açılan yönünde meydanla bütünleşen mimari boşluklar görülmektedir, (Şekil 5).

Dini ve sivil anıtsal yapıları sergilemek için oluşturulan meydanlardan olan San Pietro Meydanında, ana yapı ile meydanın boyutları ve meydanı çevreleyen yapılar arasında üç boyutlu bir ilişki oluşturulmuştur, (Tayşi, 2006). Bu meydana sınırlayan mimari öğelere bakıldığında dairesel etkiyi yaratan

sütunlu yarı açık mekandaki boşluğun meydanla kurduğu pozitif ilişki hemen göze çarpar.

Şekil 5.
San Marco Meydanı, Venedik, İtalya.
Fotoğraflar: N. Kuloğlu, 2007.

Şekil 5.

Şekil 6.
San Pietro Meydanı, Vatikan.
Fotoğraflar: N.Kuloğlu, 2008.

Şekil 6.

İtalya'nın Milano kentinde bulunan Duomo Meydanını çevreleyen yapı türleri; dini yapı, müze, ticari yapı, kültür yapısı, saray ve konaklama olarak saptanmıştır, (Sertkaya, 2011). Bunlardan bir kültür yapısı olan Galleria Vittorio Emanuele II, meydanı kentin diğer mekanlarına bağlayan büyük boşluklu bir geçiş mekanıdır. Meydanı çevreleyen diğer yapılarda da boşluklar bulunsa da Galleria Vittorio Emanuele II, barındırdığı tonozlu geçiş ile kentsel boşluğu içine alır şekilde konumlanmış ve kentsel boşluğu mimari boşlukla adeta bütünleştirmiştir, (Şekil 7).

Şekil 7. Duomo Meydanı, Milano, İtalya.
Fotoğraflar: N.Kuloğlu, 2007-2008.

Şekil 7.

Tarihi meydan örneklerinde görüldüğü gibi, aslında mimari formdaki boşluk geçmişten günümüze kentsel boşlukla ilişki içerisinde. Bir tür kentsel boşluk olan meydanlar kendilerini sınırlayan mimari öğelerle boşluk vasıtasıyla diyalog kurmaktadır. Günümüzde ise kentsel mekan adeta mimari formda yaratılan boşlukla oluşmaktadır. Tarihi meydanlar artık yerlerini mimari yapılar ya da mimari öğelerin boşluklarının oluşturduğu kentsel/kamusal alanlara bırakmaktadır.

MİMARİ MEKAN ÜZERİNDEN MEYDAN VE BOŞLUK

Mimari yapılar ve mimari öğeler üzerinden sürdürülecek olan tartışma, boşluğun sadece bina işlevini yerine getirmek üzere oluşturulmuş bir öğeden ibaret olmadığını kanıtlamak üzere kurgulanmıştır. Günümüzde teknolojinin ve tasarım yöntemlerinin gelişip değişmesiyle birlikte, mimarlık artık farklı boyutlar kazanmaktadır. Öyle ki, kentsel boşluk adını verdiğimiz meydanlar geçmişte mimari yapılarla sınırlandırılırken, günümüzde mimari yapının kendisi boşluk vasıtasıyla kentsel mekanların oluşumuna katkı vermekte, kamusal alanlar yaratmaktadır.

Bunun önemli örneklerinden biri olan Le Grande Arch yapısı içindeki büyük boşluk aracılığı ile insan etkinliklerini kavramakta, farklı bir anlayışla yeni bir kentsel mekan oluşturmaktadır, (Şekil 8).

Şekil 8.
Le Grande Arch, 1989, Paris,
Fransa. URL 5-6.

Şekil 8.

Tokyo'da mimar Kiyonori Kikutake tarafından yapılan müze yapısı, zeminden tamamen kaldırılmış kütleleriyle kentsel geçişi güçlendiren, yeni etkinliklere olanak tanıyan bir boşluk yaratmıştır. Mimari yapı bünyesinde yaratılan bu boşluk, kentsel mekanla bütünleşmekte ve kente yepyeni bakış açıları kazandırmaktadır. Kentsel geçirgenlik bu yapıda kendini bulmakta, büyük boşluk, sadece etkinlik alanları oluşturmakla kalmayıp, kente farklı bir görsel süreklilik de getirmektedir, (Şekil 9).

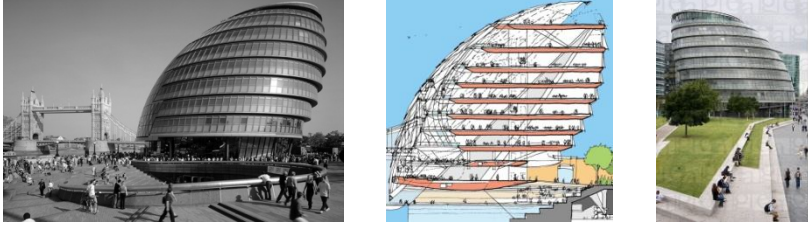

Şekil 9.
Edo Tokyo Museum, 1992,
Tokyo, Japonya. URL 7-8-9.

Şekil 9.

Norman Foster'ın 2002 yılında Londra'da tasarladığı belediye yapısının hemen yanında yer alan zemin altı dairesel boşluk, hem kentle hem de yapı ile diyalog kurmaktadır. Yapının

bodrum katlarından da ulaşılan bu dairesel boşluk, hem meydana, hem de yapının bir parçasıdır. Görüldüğü gibi kentsel alan yapının da bir parçası olan dairesel boşluk ile biçimlendirilmektedir. Mimari form yalnızca kendini yaratmaz, aynı zamanda çevresini de oluşturur. Bunun için başvurduğu yardımcı eleman boşluktur, (Şekil 10).

Şekil 10. City Hall, Londra, İngiltere, 2002. URL 10-11-12.

Şekil 10.

Daniel Libeskind tarafından Dublin'de tasarlanan tiyatro yapısında, form adeta önündeki limana açılan meydana göre biçimlendirilmiştir. Yapı, boşluk, meydan ve liman ayrı ayrı değil bir bütün olarak algılanır. Yapının limana açılan yönünde yaratılan büyük boşluk önündeki meydana akar, meydan ve yapı birbiri ile diyalog kurar. Eskiz çalışmasında da bu durum kendini açıkça ortaya koymaktadır.

211

Şekil 11. Grand Canal Theatre, Dublin, İrlanda, 2010. URL 13-14-15.

Şekil 11.

Norman Foster, dünya mirası listesinde yer alan büyük Marsilya limanı için hazırladığı master planda bir tür kentsel boşluk önermektedir. Bu tasarımda mimari bir öge olan örtü elemanının son derece çarpıcı kullanımında, yansıma ve boşluk etkisi birlikte kullanılarak kentsel bir boşluk yaratılmaktadır. Bu tasarım, mimari öge ve kentsel boşluk bütünlüğünün vardığı son nokta olarak düşünülebilir, (URL 16).

Şekil 12. Marseille Vieux Port, Marsilya, Fransa, 2011. URL 16-17-18.

Şekil 12.

BOŞLUĞUN DEVİNİMİ

Mimari ve kentsel boşluk olgusunun örnekler üzerinden tartışıldığı bu çalışmanın sonucunda söylenebilecek son sözlerden birisi, boşluğun kenti ve mimari mekanı biçimlendiren en önemli öğelerden biri olduğudur. Bu biçimlendirmede zamana bağlı olarak farklılaşan şey ise, boşluğun özellikle mimari mekanda yaşadığı devinimdir. Günümüzde mimari mekandaki boşluk, salt mekana dair bir öğe olmanın dışında, kentsel mekanı da biçimlendiren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma kapsamında tartışılan mimari örnekler barındırdıkları boşluklarla özellikle kamusal alanların oluşumuna yardımcı olmaktadır. Kentsel boşluklar artık onları sınırlayan öğelerin yüzeylerinden ziyade, onları sınırlayan mimari mekanların yarattığı boşluklarla biçimlenmektedir. Bu durum, kent mekanı ve mimari mekanı birbirinden ayıran değil, birleştiren bir tasarım anlayışının kendine yer bulması ile sonuçlanmaktadır. Zaman, mimarinin şaşırtıcı gelişmelerine tanıklık etmeye devam etmektedir.

KAYNAKLAR

- Akı, A. ve Erdönmez M.E. (2005) "Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri", Megaron, YTÜ Dergisi, 1(1): 67-87.
- Bala, H.A. (2006). "Mimarlık- Şehircilik, Bina-Kent, İç-Dış, Özel-Kamusal Arasında Kentsel Arayüzler", Yapı Dergisi, 293: 44-49.
- Colomna, B. (2001). Mahremiyet ve Kamusalılık, Kitle İletişim Aracı Olarak Modern Mimari, Çev: Aziz Ufuk Kılıç, Metis Yayınları.
- Demirel, T. (2008). Kent Meydanları Yer Seçimine Metodolojik Bir Yaklaşım: Adana Kenti Örneği, Y. Lisans Tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi.
- Gülmez, F.G. (1996). Boşluk Kavramı ve Mimari Tasarımdaki Yeri, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Akademisi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Gür, Ş.Ö. (1996). Mekan Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, Trabzon.
- Hasol, D. (1999). Mimari İzlenimler, Yem Yayınları, İstanbul.
- Kara, B. ve Küçükbaş, E.V. (2001) "Kent Meydanlarının Tasarımına Demokratik Yaklaşım", Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Bornova, İzmir, 38(1).
- Kuban, D. (2013). Lao Tzu, Tao Yolu Öğretisi, YEM Yayın.
- Lynch, K. (1996). "Çevrenin İmgesi", Çev: İlknur Özdemir, Cogito, Yaz, 158.
- Rasmussen, S.E. (2000). Experiencing Architecture, MIT Press, USA.

- Sadri, H. (2011). Şark Şehrinin Uyanışı: Nakş-ı Cihan Meydanı'nın İnşası ve Şehircilikte İsfahan Ekolu, Mimarlık, Ankara, Temmuz-Ağustos, 360.
- Sertkaya, İ. (2011). Kent Meydanları: Adana 5 Ocak Meydanı Örneği Üzerine Bir İrdeleme, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Adana.
- Şamlioğlu, T. (2010). Mimari Formda Boşluğun Keşfi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Tayşi, Ş.E. (2006). İstanbul Tarihi Yarımada Meydanlarının Oluşumunu Etkileyen Çevresel Faktörler ve Meydanların Mimari Kurgusu, Y. Lisans Tezi, MSGSÜ, İstanbul.
- Trancik, R. (1986). Finding Lost Space: Theories of Urban Design, New York: Van Nostrand Reinhold.
- URL 1: Erengezgin, Ç. "Dokuz Bileşen ve Enerji Mimarlığı: Bir Mimarlık Felsefesi" www.uevf.com.tr/uevf1/sunumlar/ot10-07.doc, [Accessed 27 February 2013].
- URL 2: Ögdül, R. "Hiçliğin/Boşluğun Örgütlenmesi", Birgün Gazetesi Yazıları, http://rahmiogdulbirgun.blogspot.com/2012_11_01_archive.html [Accessed 27 February 2013].
- URL 3: Yorumlayan: Çekten, P. (2013). "B(h)uis, Hoogte Twee Architecten", Boş Oda 06, Mekanar, <http://www.mekanar.com/tr/bo%C5%9F-oda-ar%C5%9Fiv-2011/bo%C5%9F-oda-06/bhuis-hoogte-twee-architecten.html> [Accessed 27 February 2013].
- URL 4: Önder, A. Balkır, C.Ö. Kolukısa, O. (2009) Kentsel Kadraj, İmkan Mekan, Projeler, <http://tr.imkanmekan.org/projeler/atolye-projeleri/kentsel-kadraj/> [Accessed 28 February 2013].
- URL 5: <http://www.blachford.info/gallery/paris2.html> [Accessed 14 March 2013].
- URL 6: http://www.vigoenfotos.com/paris/paris_defense_rascacielos_1.it.html [Accessed 20 March 2013].
- URL 7: <http://dream-refuge.blogspot.com/2012/04/edo-tokyo-museum.html> [Accessed 14 March 2013].
- URL 8: <http://mentor4change.com/visitingjapan/files/2012/11/The-building-of-the-Museum-in-Edo-Museum-Ryogoku-Tokyo-Japan-Visit-Japan-2.jpg> [Accessed 14 March 2013].
- URL 9: <http://www.architravel.com/architravel/building/metropolitan-edo-tokyo-museum> [Accessed 14 March 2013].

- URL 10: <http://www.fosterandpartners.com/projects/city-hall/> [Accessed 14 March 2013].
- URL 11: <http://abduzeedo.com/architect-day-sir-norman-foster> [Accessed 14 March 2013].
- URL 12: <http://www.agefotostock.com/en/Stock-Images/Rights-Managed/N14-700024> [Accessed 14 March 2013].
- URL 13: <http://www.crownroofing.ie/grand-canal> [Accessed 14 March 2013].
- URL 14: <http://blog.sotiriouphotography.com/?tag=stavros-sotiriou> [Accessed 14 March 2013].
- URL 15: http://www10.aeccafe.com/blogs/arch-showcase/files/2011/04/Grand-Canal-Theater-sketch_SDL.jpg [Accessed 14 March 2013].
- URL 16: http://msnbcmedia.msn.com/i/reuters/2013-03-02t125408z_579221315_gm1e9321m0d01_rtrmadp_3_france.jpg [Accessed 14 March 2013].
- URL 17: <http://im.ft-static.com/content/images/ad76aad0-5efb-49c1-ae1b-03d5366c7e4a.img> [Accessed 14 March 2013].
- URL 18: http://s1.lemde.fr/image/2013/03/02/534x0/1841886_5_9411_censee-constituer-un-lieu-de-rendez-vous-pour_acc2babaa70c9d404e53edc8d54732c7.jpg [Accessed 14 March 2013].
- Yalçınpınar, Z. (2009) Meydansız, Çekirdek Sanat Yayınları.
- Zevi, B. (1990). Mimariyi Görmeyi Öğrenmek, Çev. H.D. Divanlıoğlu, Birsen Yayınevi, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

29.07.1963 Ankara doğumludur. Ankara'da başladığı öğrenimini Trabzon Lisesi'nde tamamladı. 1980 yılında KTÜ Mimarlık Bölümü'nde başladığı üniversite eğitimini 1984 yılında, yüksek lisans çalışmasını ise 1987 yılında tamamlayarak "yüksek mimar" unvanını elde etti. 1988 yılında bir yarıyıl süreyle Mimar Sinan Üniversitesi Restorasyon Anabilim dalında doktora dersleri aldı. 1994 yılında KTÜ Mimarlık Bölümünde sürdürdüğü doktora çalışmasını tamamladı. 1996 yılında bina bilgisi anabilim dalına Yrd. Doç. olarak atandı. 2012 yılında Doçent olan Kuloğlu, halen KTÜ Mimarlık Bölümü'ndeki görevine devam etmektedir. Koruma, konut, çevre-davranış konulu araştırmalar ve son yıllarda tasarım eğitimi ile ilgili çalışmalar yapmaktadır.